

מהלכות ומנהגי חגי תשרי תשע"ח

צריך לעזור לנזקקים ולגלמודים בחגים. (לארח, או לדאוג שיהיו להם את ההוצאות לחג).

התרת נדרים

א: רצוי מאוד להימנע מנדרים ושבועות, ותמיד צריך לזכור לומר 'בלי נדר' לפני שעושים מעשה טוב.

ב: כדי להינצל מעוון נדרים בראש השנה, עושים התרת נדרים בערב חג. (בדרך כלל אחרי שחרית).

ג: נשים ובנות רווקות תבקשנה מהבעל/אבא להיות שליח עבורן בהתרת הנדרים בבית הכנסת.

ד: נשים לא נשואות תבאנה לבית הכנסת ותשתתפנה בהתרת נדרים מעזרת נשים.

ה: התרת נדרים זו מועילה רק לנדרים לא ידועים. לנדר ידוע צריך התרה מיוחדת אצל רב.

ו: ההתרה צריכה להיות לפחות לפני שלשה אנשים, ('דיינים'), נוהגים לעשות לפני עשרה.

ז: 'הדיינים' יכולים להיות קרובי משפחה ביניהם, וגם קרובי משפחה של אלו שמתירים להם.

ח: אפשר לעשות התרת נדרים גם בלילה, (ויש הנוהגים לעשות זאת אחרי הסליחות של ליל החג).

ט: נוסח 'התרת קללות' הכתוב בסידורים, כולל בתוכו גם 'התרת נדרים' וגם 'התרת קללות'.

וברוב המקומות מעדיפים לומר אותו במקום הנוסח של התרת נדרים.

ערב ראש השנה

א: נוהגים להסתפר בערב החג, והגברים טובלים במקווה ולא מברכים על טבילה זו.

ב: נוהגים לבקר בבית העלמין לקראת הימים הנוראים. מתפללים לישועה בזכות הצדיקים הטמונים שם, ומבקשים מהם שיהיו מליצי יושר עבורנו. אסור לבקש ישועה מהנפטר.

ג: מי שצריכה לטבול בחג שני או בליל שבת, תעשה הכנות בערב חג, ותתאם עם הבלנית.

הכנות בערב ראש השנה

א: מצווה לשמוח בחג באכילת בשר ושתיית יין, ולשמח גם את האישה ואת הילדים. את

הילדים בממתקים, ואת האישה במתנה. רצוי שהאישה תבחר את המתנה בעצמה. (ס' תקכט')

ב: אוכלים בראש השנה כמה דברים לסימן טוב, הם נקראים 'סימנים' צריך להכין אותם מראש.

ג: ספרדים ותימנים אוכלים לסימן טוב: **תמרים, רימונים, תפוחים, דבש, דלעת, כרתי, סלק, דגים, רוביא, ראש כבש.**

עירוב תבשילין:

א: ביום רביעי לפני כניסת החג צריך לעשות 'עירוב תבשילין'.

ב: העירוב מאפשר לבשל ביום שישי (הג שני של ראש השנה) לצורך שבת, ולהדליק את נרות השבת.

ג: צריך לעשות עירוב בכל בית. בעת הצורך אפשר לעשות עירוב אחד לכמה משפחות.

ד: מי שלא עשה עירוב עד השקיעה, יעשה אותו ללא ברכה עד 13 דקות אחרי השקיעה.

ה: מי שמבשל לשבת כבר מערב החג, יעשה עירוב ללא ברכה.

ו: אין לאכול את העירוב עד סיום הבישול וההכנות לשבת, נוהגים לאכול אותו בשבת.

ז: רצוי לאכול את העירוב בסעודה שלישית בשבת, ולהשתמש בחלה ללחם משנה.

ח: אם העירוב נאכל לפני הבישול לשבת, לא ניתן לסמוך עליו כדי לבשל לצורך השבת.

ט: לכן רצוי לשים את העירוב בכלי מסומן, כדי שלא יטעו ויאכלו אותו לפני הבישולים לשבת.

איך עושים את העירוב?

א: מכינים מאפה (חלה / פיתה...) ותבשיל (ביצה קשה / מנה של בשר / דג...).

ב: מברכים: '...אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מצות עירוב'.

ג: אומרים את הנוסח הבא: 'בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפווי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי

שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת" שפירושו: 'בזה העירוב יהא מותר לנו

לאפות לבשל להטמין ולהדליק הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת'.

ד: אפשר לומר גם לכתחילה את הנוסח בעברית.

עירוב לכמה משפחות:

א: קיימת אפשרות לעשות עירוב אחד לכמה משפחות, גם אם לא בקשו, וגם ללא ידיעתם.

ב: בכל קהילה נוהגים לעשות עירוב גם בבית הכנסת, ומזכים אותו לכל אנשי הקהילה.

ג: כדי שהעירוב יועיל צריך שיתקיימו התנאים הבאים:

● כל מי שערבו בשבילו יכול להגיע בחג בהיתר לבית שבו מונח העירוב.

● זה שעושה את העירוב יזכה אותו לפני הברכה לכל מי שמערבים בשבילו.

● כל מי שעירבו בשבילו ידע על כך לפני שמכין ומבשל לצורך שבת.

ד: מי שלא יודע/ת לעשות עירוב, יבקש משכן שישתף אותו בעירוב שלו.

ה: מי ששכח / נאנס / לא יודע לעשות עירוב, או שהעירוב שעשה נאכל או אבד לפני

הבישולים לחג, יכול לסמוך על העירוב המשותף שעושים בבית הכנסת.

ו: מי שצריך לסמוך על העירוב המשותף, יודיע לזה שעשה את העירוב שהוא סומך על

עירובו.

ז: מותר לבשל ביום חמישי רק ליום חמישי. אין לבשל לשבת או ליום שישי ביום חמישי!

ח: צריך לסיים את הבישולים לשבת בצהרי יום השישי, ולא לבשל סמוך לכניסת השבת.

אופן עשיית עירוב משותף

- עושה העירוב מוסר אותו לאדם שאינו מבני הבית, להלן: 'מקבל העירוב'.
- מקבל העירוב (המְזַקֵּה) יגביה אותו ויאמר: 'הריני זוכה בעירוב זה לפלוני ופלוני' (אלו שביקשו לערב עבורם. או 'לכל בני העיר/הקהילה' בעירוב כללי).
- עושה העירוב לוקח את העירוב בחזרה מיד הַמְזַקֵּה, ומברך 'על מצות עירוב'.
- הוא אומר את נוסח העירוב ומוסיף בסופו: 'לנו ולפלוני ולפלוני' / 'לנו ולכל בני העיר/הקהילה'.

הדלקת הנרות לחג:

- א: מדליקים נרות סמוך לכניסת החג ומברכים 'להדליק נר של יום טוב'.
- ב: בנוסף לנרות החג צריך להדליק נר של 48 שעות ממנו מעבירים אש להדלקת נרות החג השני ושבת.
- ג: חלק מהתימנים (בלדי) לא מדליקים נרות בשום חג שחל באמצע השבוע. ואלו שמדליקים מברכים על ההדלקה אבל לא מברכים 'שהחיינו'. בכל מקרה הם צריכים להדביק נרות בפמוטים לחג שני ולליל שבת כבר מערב החג.
- ד: רוב הספרדים לא מברכים 'שהחיינו' בהדלקת נרות, והאשכנזים מברכים 'שהחיינו'.
- ה: גבר שמדליק נרות חג, לכל הדעות לא מברך 'שהחיינו', מפני שהוא מברך 'שהחיינו' בקידוש.
- ו: בהדלקת נרות של הלילה השני של ראש השנה ושל ליל שבת, צריך שיתקיימו כמה תנאים:

- אסור להדביק נרות בפמוטים, מי שלא הדביקה מערב חג, תדליק נרות חימום או בשמן.
- צריך להדליק מאש דולקת. אסור להדליק מצית, או גפרור על ידי חיכוך בקופסה. מותר להדליק גפרור מנר דולק.
- אין לכבות את הקיסם או הגפרור. מניחים אותו עד שיכבה מעצמו.
- ברכות ההדלקה בלילה שני הן כמו בלילה ראשון.
- המברכות 'שהחיינו': כדאי שיפטרו בברכה זו בליל שני של ראש השנה בגד או פרי חדש.

סעודות החג

- א: מצווה לכבד ולענג את החג באוכל טעים.
- ב: אין לאכול ארוחה בשעות אחרי הצהריים של ערב חג, כדי לאכול בתיאבון את סעודת החג.
- ג: מברכים 'שהחיינו' גם בקידוש של הלילה השני. רצוי לפטור בברכה זו גם פרי חדש.

- ד: בכל סעודות החג צריך לברך 'המוציא' על שתי חלות, כמו בשבת. (תקכ"ט)
- ה: יש המטבילים את 'המוציא' בדבש, ויש הנוהגים כך עד אחרי שמחת תורה.
- ו: צריך לשתות יין ולאכול בשר בסעודות החג.
- ז: לא חייבים לאכול סעודה שלישית בשני הימים של ראש השנה.
- ח: מוסיפים בברכת המזון של סעודות החג 'יעלה ויבוא'.
- ט: מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' וחתם כבר בברכת 'בונה ירושלים' לא צריך לחזור ולברך. ולאשכנזים, מי ששכח בליל ראש השנה חוזר לומר את ברכת המזון מהתחלה, וביום ראש השנה לא חוזר.
- י: אין להכין דברים מחג ראשון לחג שני. עורכים שולחן לחג שני רק אחרי צאת הכוכבים.

אכילת סימנים

- א: אוכלים בערב ר"ה מאכלים מיוחדים לסימן טוב, ואומרים 'יהי רצון' בזמן אכילתם.
- ב: אכילת הסימנים היא הנהגה טובה ואינה חובה, אין להקפיד אם חסר אחד או יותר מהסימנים.
- ג: קיימים מנהגים שונים בסוגי הסימנים וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.
- ד: נוהגים לאכול את הסימנים מיד אחרי הקידוש, ויש הממתינים לאכלם עד אחרי 'המוציא'.
- ה: אין להפסיק בין הברכה לאכילה. צריך לומר 'יהי רצון' לפני הברכה או אחרי שטועמים.
- ו: אלו שאוכלים את הסימנים אחרי 'המוציא', לא מברכים 'האדמה' ו'שהכל' על אכילת הסימנים, אבל מברכים על התמרים 'בורא פרי העץ'.
- ז: בכל מקרה לא צריך לברך אחרונה על הסימנים, הם נפטרים בברכת המזון.
- ח: יש נוהגים שלא לאכול דברים חמוצים בראש השנה.
- ט: אסור לכעוס כל השנה, וצריך להקפיד במיוחד שלא לכעוס בראש השנה.

הנהגות החג

- א: ראש השנה הוא יום דין, וה' מחליט: מי יחיה ומי ימות, מי יעני ומי יעשיר, מי ישלו ומי יתייסר, לכן נוהג בו הכלל 'וגילו ברעדה'. צריך לשמוח עם הרבה יראה וכובד ראש.
- ב: צריך להקפיד במיוחד שלא לחטוא ביום הדין, ובמיוחד צריך להיזהר בחטאי הלשון: לשון הרע, רכילות שקר... לכן יש נוהגים לעשות בראש השנה 'תענית דיבור'.
- ג: יש מקפידים שלא לישון בשעות היום של החג, (כתוב בתלמוד ירושלמי: 'מי שישן בראש השנה ישן מזלו'), ויש שמקפידים רק עד אחרי חצות.
- ד: אין לאבד את הזמן היקר של ראש השנה בשיחות בטלות, נוהגים לקרוא בחג את כל ספר תהילים, ויש נוהגים לקרא אותו פעמיים בכל יום מימי החג. מי שלא יכול לקרא ספר שלם לבד, יקרא תהילים מחולק בקבוצה. (רצוי לשתף את כל בני הבית).

תקיעת שופר

א: ראש השנה נקרא גם 'יום תרועה' וחייבים לשמוע בראש השנה תקיעות שופר.
ב: בבית הכנסת תוקעים בדרך כלל 101 תקיעות ולמנהג חלק מיהודי תימן 71 תקיעות. (בלדי).
ג: מי שלא שמע תקיעות בתפלה, צריך לשמוע 30 תקיעות. (תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה = ('תשר"ת') 3 פעמים, תקיעה שברים תקיעה = ('תש"ת') 3 פעמים, ותקיעה תרועה ותקיעה = ('תר"ת') 3 פעמים.

ד: מי שלא שמע בתפלה, יכול לשמוע את התקיעות במשך כל היום.
ה: לא חייבים לשמוע את כל התקיעות ברצף. מי ששמע רק חלק מהתקיעות, יכול לשמוע בהמשך היום רק את התקיעות שעדיין לא שמע.

ו: מי שעובר ברחוב, ושומע תקיעות בבית כנסת יכול לשמוע אותן ולצאת בהן ידי חובה.
ז: מי שעובר ברחוב ושומע תקיעות מבית פרטי, לא יוצא בהן ידי חובה גם אם עצר וכיוון לצאת.

מי חייב לשמוע תקיעות?

א: נשים פטורות מחובת תקיעת שופר, למרות זאת הן נוהגות להתאמץ ולשמוע תקיעות שופר.

ב: מנהג טוב לתקוע בבית הכנסת אחרי התפלה 30 תקיעות, לנשים שלא יכלו להגיע לתפלה.

ג: צריך לחנך את הילדים הקטנים למצווה זו כמו בכל המצוות.

ד: אין להביא לבית הכנסת לתפלה ולתקיעות ילדים קטנים מידי שלא מבינים במה מדובר, ומפריעים לציבור המתפללים והמתפללות.

מי יכול לשמש תוקע? (תקפ"ט)

א: אישה, ילד לפני בר מצוה, או חרש (שלא שומע גם באמצעות מכשירים), לא מוציאים אחרים ידי חובה. רצוי שילד לא יתקע עד שיצמח לו זקן, ושהתוקע בציבור יהיה מעל גיל 30.

ב: מי שיצא כבר ידי חובה של תקיעות יכול לתקוע ולהוציא אחרים שעדיין לא שמעו.

ג: בעל תוקע צריך ללמוד ולשנן את הלכות תקיעת שופר, ולתקוע על פי ההלכה. (סי' תק"צ)

ד: רצוי שבקיא בהלכות יקריא לתוקעו את סדר התקיעות ויחליט מתי צריך לחזור.

תשליך

א: אחרי תפלת מנחה של חג ראשון, נוהגים לומר תפילת 'תשליך' במקום ריכוז מים, (בריכה, מקווה, מאגר מים...) וטוב יותר לומר 'תשליך' במקום שיש בו דגים כשאפשר. (ים, נחל...)

ב: תפלה זו נקראת 'תשליך', בגלל פסוק שיש בתפלה זו: 'ותשליך במצולות ים כל חטאתם'.

- ג:** נוהגים לנער את שולי הבגד בזמן שאומרים את הפסוק הנ"ל.
ג: נשים אשכנזיות נוהגות גם הן לומר 'תשליך', נשים ספרדיות לא נוהגות לומר אותה.
ד: חלק מק"ק תימן (בלדי) לא נוהגים לעשות תשליך, לא הגברים ולא הנשים.

ליל שבת מוצאי החג:

- א:** במוצאי החג - ליל שבת - מתפללים תפלת ערבית של ליל שבת רגילה.
ב: לא מוסיפים הבדלה, לא בתפלה ולא בקידוש של ליל שבת.
ג: במוצאי שבת מבדילים גם בתפלה וגם על הכוס כרגיל כמו בכל מוצאי שבת.

יום א' ד' תשרי צום גדליה

- א:** צום גדליה חל בדרך כלל בג' תשרי מיד אחרי ראש השנה. השנה הצום חל ביום ראשון ד' תשרי ('צום דחוי') מפני שג' בתשרי חל בשבת ואסור לצום בשבת.

למה צמים?

- א:** המלך נבוכדנצר שהחריב את בית המקדש הראשון, הגלה את רוב העם, למעט היהודים שהשאיר מינה למושל את הצדיק גדליה בן אחיקם.
ב: העמים שמסביב רצו להשלים את החורבן. לכן שלחו רוצח שהעמיד פני ידד, ושמו ישמעאל בן נתניה מזרע המלוכה, שהרג את גדליה בערמה.
ג: אחרי מות גדליה, נהרגו אלפים מהיהודים, והנותרים פחדו מנבוכדנצר וברחו למצרים, וכך הושלם ההרס והחורבן בארץ ישראל.
ד: גדליה נהרג בראש השנה. ומכיון שלא צמים בחג, קבעו חכמים את הצום מיד למחרת ראש השנה.
ה: צום גדליה כמו כל תענית, משמש לחזרה בתשובה ושיפור המעשים, כדי שנזכה לגאולה. לכן אין לצאת בצום לטיולים או לפעילות דומה המרחיקה ממטרה זו.
ו: רצוי להרבות בקריאת תהילים, בלימוד תורה, ואהבת חינוך בין אדם לחברו במשך הצום.

דיני הצום

- א:** אסור לאכול ולשתות מעלות השחר (5:09) עד צאת הכוכבים (18:59).
ב: אפשר לאכול לפני עלות השחר רק אם מתנים זאת מראש. (להכין אוכל/ לכוון שעון מעורר, או לומר שעדיין אינו מקבל את הצום). מי שהתעורר במקרה, לא יכול לאכול.
ג: בצום אסור רק לאכול ולשתות. (לא נוהגים בצום זה עינויים נוספים, אך יש מחמירים שלא להתקלח).

ד: אין לשטוף את הפה ולצחצח שיניים בצום. איסטניס שחייב לצחצח שיניים יצחצח בכמות קטנה של מים, ויזהר שלא לבלוע.

מי פטורים מהצום?

- חולה - גם במחלה שאינה מסוכנת, אבל הרופא קובע שהצום יזיק לו.
  - זקנים תשושים שהצום גורם להם צער גדול פטורים מהצום.
  - נשים הרות ומניקות. (נשים אשכנזיות שמצב בריאותן מאפשר, מחמירות בזה).
  - ילדים לפני גיל בר/בת מצווה. (לא צריכים לצום אפילו חלק מהצום).
  - בעלי ברית בברית שחל בצום גדליה דחוי: המוהל, הסנדק ואבי הבן, אוכלים אחרי הברית.
- א: הריון לצורך העניין פוטר רק מהחודש השלישי.
- ב: אשה לפני חודש שלישי שסובלת מבחילות והקאות פטורה מהצום. (כמו חולה).
- ג: מניקה, נקראת כל זמן שלא עברו 24 חודשים מלידה או הפלה, גם כשאינה מניקה בפועל. (ילקו"י)
- ד: כל הפטורים יאכלו בצום רק מאכלים רגילים ופשוטים, וימנעו מאכילת מעדנים.

עשרת ימי תשובה

שינויים והוספות בתפלה

- א: בעשרת ימי תשובה, ישנם שני שינויים בתפלת העמידה:
- בברכת 'אתה קדוש' חותמים 'המלך הקדוש' במקום 'הא-ל הקדוש'.
  - בברכת 'השיבה שופטינו' חותמים 'המלך המשפט' במקום 'מלך אוהב צדקה ומשפט'.
- ב: בתפלות העמידה של עשרת ימי תשובה מוסיפים גם את ההוספות הבאות: "זכרנו לחיים" בסוף ברכה ראשונה, "מי כמוך אב הרחמן" בסוף ברכה שניה. "וכתוב לחיים טובים" באמצע מודים. "ובספר חיים ברכה ושלו" בברכה אחרונה של התפלה.
- ג: אחרי חזרת הש"ץ בשחרית ומנחה של עשרת ימי תשובה מוסיפים בקשות בנוסח "אבינו מלכנו".

תשובה

- א: צריך לשוב בתשובה ממעשים וממידות רעות (כעס, גאווה, קנאה, פסימיות, עצלנות, קמצנות פזרנות...). כל ימות השנה, ובמיוחד בעשרת ימי תשובה שבהם התשובה מתקבלת מיד. (ר"ה י"ח).
- ב: איך שבים בתשובה? מפסיקים לעשות מה שאסור על פי ההלכה, ומשפרים דברים חיוביים הנעשים בצורה לא מושלמת.

בין אדם לחברו

- א: בערב יום כיפור צריך לבקש סליחה מההורים מבן הזוג מהילדים ומכל הסובבים. ולהחליט שלא לצער יותר אף אדם. (תר"ו א' ומ"ב שם).
- ב: מי שגנב או הזיק, צריך לשלם את הנזק בנוסף לבקשת הסליחה.
- ג: אם הנפגע לא מוכן לסלוח, צריך לפייסו לפחות פעמיים נוספות. ולהיעזר לשם כך בשלשה חברים.
- ד: לא התפייס בשלוש פעמים, לא חייבים לפייסו יותר.
- ה: מי שפגע ברבו חייב לפייסו אפילו יותר משלש פעמים עד שיתפייס.
- ו: עדיף לפייס בעצמו מאשר על ידי שליח או מכתב.
- ז: מי שנפגע מאחרים ובאו לבקש ממנו סליחה, יסלח להם בקלות ובשמחה. כדי שבורא עולם ימחל לו על עוונותיו במהירות ובשמחה.

ערב יום כיפור – יום שישי

מנהג הכפרות

- א: בערב יום כיפור נוהגים לשחוט כפרות. תרנגול לזכר, ותרנגולת לנקבה.
- ב: המנהג היום לעשות כפרות עם כסף במקום עם עופות, מפני שהעומס על השוחטים גורם לתקלות. סכום הכפרות לנפש הוא כ 25 ₪.

איך עושים כפרות?

- מסובבים את הכסף מעל הראש, ואומרים תוך כדי הסיבוב:
- "זה חליפת/ך זה תמורת/ך זה כפרת/ך, זה הכסף ילך לצדקה ואני/ואת אכנס לחיים טובים ולשלום". **עושים זאת 3 פעמים.** (מומלץ להעביר את כספי פדיון הכפרות לכולל 'ברכת משה' לכתובת: מושב נחם 86 ד.ג. שמשון או לתאם בטלפון : 029919288)

ערב יום כיפור

- א: הגברים טובלים במקווה בערב יום כיפור, כדאי להקפיד שלא תהיה חציצה בטבילה, לא מברכים על טבילה זו.
- ב: יש נוהגים ללקות 39 מלקות בערב יום כיפור אחרי הטבילה במקווה.
- ג: מצווה להרבות באכילה בערב יום כיפור, ואסור לצום בו. (גם מי שפטור מהצום).
- ד: לובשים בגדים נאים ונקיים ביום כיפור ויש נוהגים ללבוש רק בגדים לבנים.

סעודה המפסקת:

- א: מתפללים מנחה לפני סעודה מפסקת, ואומרים ויודוי בתפלה.
- ב: צריך לסיים את סעודה המפסקת עד שעה 18:20, שעון קיץ. גם מי שהקדים לאכול סעודה מפסקת רשאי להמשיך לאכול עד שעה זו.

ג: לא אוכלים בסעודה המפסקת ביצים ומאכלי חלב.

הדלקת נרות בערב יום כפור:

א: מדליקים נרות ומברכים 'להדליק נר של שבת ויום כפור'. (תר"י סעי"א-ב' ומ"ב. בא"ח, קצשו"ע, ילקו"י)

ב: לא מברכים 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, יוצאים ידי חובה בברכת 'שהחיינו' שאומרים בבית הכנסת אחרי כל נדרי.

ג: יש נשים הנוהגות לברך "שהחיינו" בהדלקת הנרות. (בא"ח).

ד: מי שמברכת 'שהחיינו' בהדלקת הנרות תחלוץ את נעלי העור לפני ההדלקה. (בא"ח, יחו"ד)

ה: בנוסף לנרות שבת והחג מדליקים נרות נשמה לעילוי נשמת קרובים שנפטרו. (תר"י ס"ד)

ו: מדליקים נר נשמה נוסף להבדלה של מוצאי יום כיפור.

דברים האסורים ביום כפורים - כללי:

א: כל מה שאסור לעשות בשבת אסור לעשות גם ביום כפור. (תרי"א ס"ב).

ב: בנוסף לכך, אסור מערב יום כיפור ועד צאתו: לאכול, לשתות, לרחוץ את הגוף או

חלקים ממנו, לסוך (למרוח קרמים או שמנים קוסמטיים), לנעול נעלי עור ותשמיש המיטה.

ג: גם קטנים הפטורים מהצום לא נועלים נעלי עור, וההורים לא רוחצים ולא סכים אותם.

ד: מי שאוכל, שותה או עושה מלאכה ביום כפור, עובר על אסור כרת. (שם).

איסור רחיצה:

א: אסור להתקלח ביום כיפור, אבל מותר לשטוף לכלוך מכל מקום בגוף בתנאי שמקפידים

לשטוף רק את מקום הלכלוך. (תרי"ג ס"א).

ב: אחרי שנת לילה ואחרי שירותים - נוטלים רק את האצבעות.

ג: לא שוטפים פנים – מנקים רק את העיניים עם אצבעות לחות קצת מהנטילה.

ד: כוהנים העולים לדוכן נוטלים את כל היד. (ילקו"י). ויש שנוטלים רק את האצבעות, (כה"ח).

ה: אסור לצחצח שיניים ביום כפור. (תרי"ג ס"ד).

ו: לא טובלים במקווה ביום כפור, לא גברים ולא נשים. (שם ס"א י"ב).

ז: מותר לשטוף אוכל (פירות וירקות...) לצורך מי שפטור מהצום.

ח: חולה ויולדת רשאים לשטוף חלקים מהגוף כשיש בכך צורך רפואי.

ט: חולה שאוכל לחם ביום הכיפורים, נוטל ידיים לסעודה ונוטל מים אחרונים כמו בכל

השנה, מפני שנטילה זו אינה רחיצה לתענוג.

איסור נעילת הסנדל ותשמיש המטה:

- א: אסור לנעול נעלי עור מכניסת החג ועד צאתו, נועלים נעלי בד או גומי.
- ב: חיילים בפעילות מבצעית רשאים לנעול נעלי עור.
- ג: מי שהגיע לתפלה בנעלי עור, יחלוץ אותם מחוץ לבית הכנסת. ויניח אותם במקום מוסתר עד סיום התפלה.
- ד: בברכות השחר מברכים גם את ברכת 'שעשה לי כל צרכי' (שו"ת יבי"א ח"ט חלק או"ח סי' ה). ויש המדלגים עליה. (כה"ח תרי"ג אות י').
- ה: יום כפור אסור בתשיש המיטה, ונוהגים בו כל ההרחקות של נדה. (תרט"ו ס"א).

צום של ילדים ביום כפור:

- א: צריך לחנך ילדים לצום יום כיפור בהדרגה באופן הבא:
- ב: לילדים לפני גיל 9 אין לאפשר לצום אפילו חלק מהצום. (סי' תרט"ז ס"א).
- ג: ילדים מגיל 9 ועד גיל 11, צמים חלק מהצום כמה שהם יכולים. (שם ס"ב)
- ד: ילדים שמלאו להם 11 שנים והם בריאים ומסוגלים לצום, צמים את כל הצום. אלו שלא יכולים יצומו רק עד חצי היום, ואין הבדל בזה בין בנים לבנות. (שם)
- ה: בנים מגיל שלש עשרה, ובנות מגיל שתיים עשרה חייבים לצום את כל הצום.

נשים בהריון ונשים ומניקות ביום כיפור

- א: נשים בהריון ונשים מניקות חייבות לצום.
- ב: נשים עם סיבוכי הריון, או מניקה שיש לה מחסור בחלב ולא יכולה להשתמש בתחליפים, ישאלו רב איך לנהוג בצום. (צריך להגיע לרב עם חוות הדעת של הרופא).
- ג: רצוי להתארגן נכון לצום (במיוחד נשים הרות או מניקות) ולנהוג באופן הבא:
- לשתות לפני הצום כמות של 4-5 ליטר נוזלים (כל חצי שעה כוס, לא בבת אחת!)
  - להימנע בצום מפעילות מאומצת. (לא להיות מחוץ למבנה, במיוחד בשעות החום).
  - לשהות במשך הצום במקום קריר. (רצוי בחדר ממוזג).
- חשוב: השלמת הצום חשובה יותר מהתפלה. עדיף לחולה לשכב במיטה ולצום צום מלא, מאשר להתאמץ ללכת לבית הכנסת וזה יגרום לו לאכול או לשתות בצום.

יולדת ביום כפור:

- א: יולדת (או אשה שהפילה ל"ע) פטורה מהצום 72 שעות אחרי הלידה.
- ב: עברו 72 שעות מהלידה, ועד שבעה ימים, חיוב הצום תלוי במצבה הבריאותי. וצריכה לצום אם הרופא לא אוסר זאת בגלל חשש סכנה.
- ג: אחרי שבעה ימים מהלידה - צריכה לצום כמו כולם, אלא אם כן יש לה בעיות רפואיות מיוחדות והרופא אוסר עליה לצום. (תרי"ז ס"א).

חולה ביום כיפור:

- א: חולה שאסור לו לצום מחשש סכנה, לא יצום. ולא יכול להחמיר על עצמו, ואם צם וסיכן את עצמו נאמר עליו: "אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש". (תרי"ח סעי' א' ומ"ב שם ס"ק ה').
- ב: מותר לחולה לאכול ולשתות ללא הגבלת זמן וכמויות כשרופא דורש זאת בגלל חשש סכנה. (שם ס"ח).
- ג: מי שנוטל תרופות באופן קבוע ישאל את הרופא המטפל אם מותר לו לצום, ואיך לנהוג בנטילת התרופות, ועם תשובת הרופא יפנה לרב.
- ד: חולה שאומר שאין ביכולתו לצום, צריך להאכילו גם אם הרופא טוען שהצום לא יזיק לו. (שם).
- ה: חולה שפטור מהצום לא צריך לקדש על היין לפני האוכל.
- ו: חולה שיש בו סכנה, שאכל ביום הכפורים על פי הוראת רופא בכל פעם פחות מכשיעור, יכול לעלות לספר תורה ביום הכפורים גם בתפלת מנחה. (ילקו"י).
- ז: שליח צבור ותיק שהזדקן ונחלש וצריך לשתות גלולות על פי הוראת רופא עם מים פחות מכשיעור, רשאי להמשיך להיות שליח צבור ביום הכפורים. (ילקו"י).

אופן האכלת חולה:

- א: חולה שלא חייב לאכול כמות גדולה בבת אחת, יאכל באופן הבא: יאכל פרוסה במשקל של עד 30 גרם עם הממרח, (צריך להכין ולשקול מראש בערב יום כיפור) ימתין עשר דקות, ויאכל פרוסה נוספת כנ"ל עד שירגיש שאינו צריך לאכול יותר. (תרי"ח ס"ז). (אכילה זו נקראת 'פחות פחות מכשיעור')
- ב: באכילה כזו צריך ליטול ידיים ללא ברכה.
- ג: חולה שאוכל רגיל, צריך לברך על נטילת ידיים, (כשאוכל כביצה).
- ד: חולה שמברך ברכת המזון אחרי אכילה ביום כיפור צריך להוסיף בברכת המזון "יעלה ויבא... ביום הכפורים הזה ביום סליחת העוון הזה". (תרי"ח י').
- ה: בברכה מעין שלש ביום כיפור מוסיף החולה: 'וזכרנו לטובה ביום הכיפורים הזה...'

אופן השקיית החולה:

- א: חולה שותה בכל פעם כמות קטנה באופן הבא: שותה כמות הקטנה מ - 40 גרם, ממתין לפחות חמש דקות, ושותה שוב כמות של עד 40 גרם, וכך עד שלא יצטרך לשתות יותר. (צריך למדוד מערב החג מהי הכמות של 40 גרם משקה. מי שלא שקל או מדד מערב חג, יכול לשקול ולמדוד את כמויות האוכל שמותר לו לאכול גם בחג).
- ב: בין אכילה לשתייה אין צורך להמתין.

מוצאי יום כיפור

- א: בתפילת ערבית של מוצאי כפור מוסיפים "אתה חוננתנו".
ב: מבדילים על יין, ולא מברכים על הבשמים, למרות שזה גם מוצאי שבת.
ג: מברכים 'בורא מאורי האש' רק על נר שדלק מערב יום כפור, ואם אין נר כזה מברכים גם על נר שהודלק במוצאי יום כיפור, מפני שזה גם מוצאי שבת.
ד: נוהגים לברך ברכת הלבנה במוצאי יום כיפור, רצוי לטעום לפני ברכת הלבנה.
ה: נוהגים להתחיל בבניית הסוכה מיד אחרי צום יום כיפור.

לקראת חג הסוכות

- א: חג סוכות משופע במצוות. לקראת החג צריך להתארגן בבניית סוכה, וברכישת ארבעת המינים. בחג עצמו ישנן בקשות מיוחדות הנקראות 'הושענות'.
ב: התפלות נקראות כך מפני שחוזרת בהן הרבה פעמים המילה 'הושע נא'.
ג: ארבעת המינים הם: אתרוג, לולב, שלשה הדסים ושתי ערבות. צריך להקפיד על דרישות ההלכה גם בבניית הסוכה וגם בקניית ארבעת המינים.
ד: בחוץ לארץ החג הוא יומיים, חג ראשון ביום חמישי ויום טוב שני של גלויות ביום שישי.
ה: לכן בחוץ לארץ צריך לעשות עירוב תבשילין ביום רביעי ערב החג.

בניית הסוכה - כללי

- א: אפשר לבנות סוכה גדולה, ואין הגבלה לגודל הסוכה, אבל הסוכה לא יכולה להיות קטנה יותר מ- 56 ס"מ אורך על 56 ס"מ רוחב.
ב: הגובה המקסימאלי של הסכך מרצפת הסוכה לא יעלה על 9.6 מטר.
ג: אין לבנות סוכה בשטח ציבורי ללא רשות, כנ"ל בשטח של בנין משותף.
ד: אין להשתמש בבניית הסוכה בקרשים של קבלנים/שכנים ללא רשות.
ה: אין לקטוף סכך מגינות ציבוריות ללא אישור הרשות המקומית.
ו: כל אחד יבנה את הסוכה בעצמו. כשאין אפשרות כזו ניתן למנות שליח או לשכור פועלים.
ז: רצוי לשתף את בני הבית בבניית הסוכה.

דפנות הסוכה:

- א: לסוכה צריכים להיות לפחות שלש דפנות. (דופן = קיר, בנוסף לעמודי המסגרת), וסכך כשר.
ב: הדפנות צריכים להיות יציבים גם כשנושבת רוח. לכן סדינים לא יכולים בדרך כלל לשמש כדפנות.
ג: הקירות יהיו לפחות בגובה של 80 ס"מ (רצוי מטר). ולא חייבים להגיע לסכך.

- ד: לדפנות אפשר להשתמש בקרשים או חוטים מתוחים חזק עד גובה של 80 - 100 ס"מ, כשהמרחק בין הרצפה לראשון ובין אחד לשני לא יעלה על 24 ס"מ.
- ה: הקרשים הנ"ל יכולים להיות מאוזנים או אנכיים.
- ו: קיר מרפסת גבוה 80 - 100 ס"מ או סורג שהמוטות שלו צפופים (פחות מ- 24 ס"מ בין מוט אחד לחברו), יכולים לשמש דופן לסוכה הצמודה אליהם.
- ז: כשקונים סוכה חדשה צריך לוודא מראש שיש בה דפנות הכשרים על פי ההלכה.

הסכך:

- א: אין להניח את הסכך על הסוכה לפני שמתקינים את הדפנות.
- ב: הונח הסכך לפני הדפנות, צריך להגביהו ולהניחו שוב אחרי התקנת הקירות.
- ג: אין להניח את הסכך על מתכת. מניחים אותו על מוטות עץ.
- ד: הסוכה כשרה גם כשהסכך מונח על תקרה משופעת.
- ה: אין לבנות סוכה במקום שיש מעל הסכך כל סוג של גג. אין לבנות סוכה מתחת לענפי עץ או מתחת למרפסת גם אם היא מאוד גבוהה.
- ו: חוטי כביסה, חשמל או טלפון שעוברים על הסכך לא פוסלים את הסוכה.
- ז: סכך פסול (קורת בטון, רעפים...) ברוחב של יותר מ 32 ס"מ עלול לפסול את הסוכה.
- ח: מותר שיהיה סכך פסול בין דופן הסוכה לסכך, עד 1.9 מטר, למרות שסכך זה לא פוסל את הסוכה, מקום הסכך הפסול אינו חלק מהסוכה.
- ט: הקישוטים שבתקרת הסוכה לא ישתלשלו למטה מ 32 ס"מ מהסכך.

סכך טרי:

- א: עדיף להשתמש בסכך טרי, אין לקטוף סכך ללא רשות, ואין לקנות סכך ממי שחשוד שקטף אותו ללא רשות הבעלים.
- ב: כשאין ברירה, ניתן להשתמש לסכך גם בענפים של עצי פרי. רצוי לקצוץ אותם על ידי גוי.
- ג: **צפיפות הסכך**: צריך שהצל של הסכך יהיה יותר מהשמש שעוברת דרכו. וצריך שלא יהיה צפוף מידי כדי שאפשר יהיה לראות דרכו כוכבים גדולים.
- ד: צריך להקפיד שלא יהיה בתקרת הסוכה שטח פנוי ללא סכך בגודל של 24 על 24 ס"מ.

כללי:

- א: אין לקנות 'סכך לנצח' ללא הכשר. מחצלת יכולה לשמש לסכך רק אם יוצרה לכך.
- ב: כשעושים סוכה בתוך פרגולה, צריך להתייעץ עם רב איך לנהוג בהנחת הסכך. במקרים מסוימים צריך לדלל את הנסרים שבגג (פלפונים) ולהניח עליהם סכך כשר.

ג: אי אפשר להשתמש בחג סוכות השנה, בסוכה שנשארה מחג סוכות שעבר עם הסכך. אם רוצים להשתמש בה גם השנה, צריך להגביה את הסכך ולהניח אותו שוב על הסוכה.
ד: ארבעת המינים והסוכה צריכים להיות כשרים לברכה, ובנוסף, יפים ומהודרים. נוהגים לקשט וליפות את הסוכה.

מהלכות ארבעת המינים

א: לכל אחד צריך להיות סט אישי של ארבעת המינים לחג הסוכות, כולל ילדים לפני גיל בר מצוה שיודעים לנענע לולב.

ב: ארבעת המינים הם: אתרוג, לולב, שלשה הדסים, ושתי ערבות.

ג: תימנים נוהגים להוסיף הדסים ללולב. שמים 3 הדסים משולשים ועוד כמות נכבדה של הדס שוטה.

לולב:

● צריך לבלוט מעל ההדס והערבה לפחות 8 ס"מ, ואורך השדרה יהיה לפחות- 32 ס"מ. (רצוי לקנות לפחות באורך כפול מזה).

● השדרה צריכה להיות ישרה, לא עקומה לא לימין, לא לשמאל ולא למטה. שדרה פונה למעלה הלולב כשר. ומהדרים שיהיה ישר לגמרי.

● העלים צריכים להיות שלמים, ולא מפוצלים. מהדרים שהעלים שוכבים זה על גבי זה ונראים כגוף אחד ולא פרודים.

● מהדרים שיסתיים בעלה אחד כפול, ודבוק לעלים שליזו בקליפה אדומה. (קורא).

הדס:

● רוב ארכו של ההדס צריך להיות 'משולש' - שלשה עלים יוצאים באותו גובה. (אם שני עלים בגובה אחד והשלישי גבוה או נמוך מהם - ההדס אינו משולש ונקרא הדס שוטה).

● רצוי שיהיה משולש לכל האורך.

● אורכו: לפחות 24 ס"מ, ורצוי שיהיה באורך של 30 ס"מ.

● נשרו עלים ונשארו שנים מתוך שלשה כשר. רצוי שיהיו בו כל העלים.

● **מהדרים:** שהקנים והעלים שלמים ולא קטומים, העלים: בינוניים כגודל ציפורן אגודל, זקופים מכסים את הגבעול עד שורשי העלים שעליהם.

ערבה:

■ קנה אדום.

■ העלה צר וארוך וראש העלה חלק. (לא פגום כמו מסור).

■ **מהדרים:** שלא נשר ממנה אפילו עלה אחד, והעלים לחים ויפים.

אתרוג:

- צריך שלא יהיה מורכב, ולא יהיה ערלה.
- ללא חורים חיסרון או תולעים.
- שיהיה נקי וללא שינויי צבע. צלקות מעלי העץ לא פוסלות אבל מורידות מהיופי.
- קליפתו: עם שקעים לא חלקה כלימון. העוקץ: שקוע קצת ונכנס לבשר האתרוג.
- צורתו: כמגדל, רחב למטה ליד העוקץ והולך וצר לכיוון הפיטם.
- הפיטם ישר ומול העוקץ שלמטה. (כדאי להראות את האתרוג לפוסק).

קשירת הלולב

- א: קושרים את הלולב עם הערבות וההדסים, יש מהדרים לעשות זאת בסוכה.
- ב: צריך לקשור את הלולב בערב חג. מי ששכח, יקשור בחג בקשר עניבה. (שנפתח במשיכת חוט אחד).
- ג: בקשירת ארבעת המינים קיימים כמה מנהגים וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

נטילת ד' המינים

- א: בחג סוכות אחרי שחרית ולפני קריאת ההלל מברכים על נטילת ארבעת המינים ומנענעים אותם.
- ב: הנוהגים על פי הקבלה נוהגים לברך על ארבעת המינים בסוכה. וכשאין סוכה בבית הכנסת, מברכים על ארבעת המינים בסוכה שבבית עוד לפני שהולכים לבית הכנסת.
- ג: המתפלל כוונתיקין לא יברך על הלולב בסוכה לפני התפלה, מפני שלא הגיע זמן נטילת לולב לכתחילה.
- ד: צריך לברך וליטול את ארבעת המינים בעמידה.
- ה: חולה שקשה לו לעמוד יכול ליטול את ארבעת המינים בישיבה.
- ו: מי שבטעות נטל את ארבעת המינים בישיבה, יצא ידי חובה גם אם הוא בריא.
- ז: מחזיקים את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל.
- ח: לספרדים גם שמאלי נוטל את הלולב ביד ימין (תרג"א ג') וכן הוא למנהג המקובלים.
- ט: לאשכנזים יחזיק את הלולב ביד שמאל ואת האתרוג ביד ימין.

ברכה על נטילת ארבעת המינים

- א: ביום הראשון של סוכות מברכים לפני הנטילה שתי ברכות: א: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב'. ב: '...שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'.
- ב: בכל שאר ימי חול המועד מברכים לפני הנטילה רק 'על נטילת לולב'.
- ג: צריך לברך 'עובר לעשייתן' - לפני שיוצאים ידי חובה של נטילת ארבעת המינים.

ד: מיד כשנוטלים את ארבעת המינים כדרך גדילתם יוצאים ידי חובה אפילו לפני שמנענעים אותם.

ה: מכיוון שצריך לברך על נטילת ארבעת המינים עוד לפני שיוצאים ידי חובה, ישנן כמה אפשרויות איך לנהוג עם הברכה.

א: לקחת את הלולב (עם ההזס והערבה שקשורים אליו) ביד ימין, ולברך לפני שמרימים את האתרוג ביד שמאל. ורק אחרי הברכה להרים גם את האתרוג.

ב: ליטול את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל שלא כדרך גדילתו (עם העוקץ למעלה) לברך על הנטילה ורק אחר כך להפוך את האתרוג.

ג: ליטול את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל כדרך גדילתו, ולכוון שלא לצאת ידי חובה עד אחרי הברכה.

אופן וסדר הנענועים

א: אחרי שמברכים ונוטלים את ארבעת המינים כדרך גדילתם מנענעים את ארבעת המינים לארבע רוחות השמים למעלה ולמטה.

ב: נענוע ארבעת המינים הוא על ידי הולכה שלהם מהחזה ועד שהידיים פשוטות, והבאה שלהם חזרה לכוון הגוף עד שהם נוגעים בחזה של המנענע.

ג: באופן כזה צריך לנענע שלש פעמים לכל צד, שלש פעמים למעלה ושלוש פעמים למטה.

ד: הלולב בזמן הנענועים מוטה קצת באלכסון. ועל פי הקבלה צריך שיהיה זקוף וישר.

ה: הלולב נשאר זקוף כלפי מעלה כדרך גדילתו גם כשמנענעים אותו כלפי מטה.

ו: למנהג הספרדים מנענעים את כל הלולב. ולמנהג האשכנזים והתימנים בזמן הנענוע מנענעים ומכשכשים גם את עלי הלולב.

ז: סדר הנענוע למנהג חלק מהאשכנזים וחלק מהתימנים (שאמי) הוא על ידי סיבוב לצד ימין: מזרח דרום מערב צפון למעלה ולמטה. (על פי העיקרון שכל פינות שאתה פונה יהיה דרך ימין).

ח: סדר הנענוע על פי האר"י ז"ל וכך נוהגים הספרדים וחלק מהאשכנזים והתימנים (שאמי): מתחילים מצד דרום, ואחר כך צפון, מזרח, למעלה, למטה, מערב.

ט: סדר הנענוע למנהג יהודי תימן בלדי: קדימה, אחורה, למעלה, למטה, ימין ושמאל. (עץ חיים)

י: סדר הנענוע לא מעכב. מי שנענע לארבע רוחות למעלה ולמטה בסדר שונה יצא ידי חובה.

מי חייב לשבת בסוכה

א: נשים פטורות מלשבת בסוכה, ויכולות לאכול בכל חג הסוכות את כל הארוחות בבית.

ב: נשים יכולות להחמיר לאכול בסוכה. אבל נשים ספרדיות לא תברכנה 'לישב בסוכה'.

ג: ילדים שמבינים מה זה סוכה צריכים לשבת בסוכה לחינוך. תינוקות פטורים מהסוכה.

מתי חייבים לאכול בסוכה

- א: בליל סוכות חייבים לאכול בסוכה לחם/חלה. ('כזית בכדי אכילת פרס' - גודל של קופסת גפרורים תוך 4 דקות).
- ב: מי שאין לו סוכה, יאכל לחם/חלה בליל החג בסוכה של חבר או שכן.
- ג: מותר לאכול מחוץ לסוכה, חוץ מלחם ועוגיות, מהדרים לא לאכול כלום מחוץ לסוכה.
- ד: מותר לשתות מים ולאכול פירות וירקות מחוץ לסוכה, ויש מחמירים בזה.
- ה: כשיוצאים מהסוכה באמצע הסעודה, אסור לטעום שום דבר גם לא מים, עד שחוזרים לסוכה.

מתי מברכים 'לישב בסוכה'

- א: בסעודות שיש קידוש מברכים 'לישב בסוכה' בקידוש, בסעודות שאין קידוש מברכים 'לישב בסוכה' אחרי ברכת 'המוציא'.
- ב: יש מצריכים לברך 'לישב בסוכה' לפני ברכת המוציא. (ילקו"י)
- ג: מנהג תימן לברך כל פעם שנכנסים לסוכה גם כשלא אוכלים.
- ד: מנהג הספרדים לברך 'לישב בסוכה' רק במקרים הבאים:
- ✓ כשאוכלים בסוכה לחם 'כביצה' - בגודל של שתי קופסאות גפרורים.
  - ✓ כשאוכלים עוגות ועוגיות בגודל של 'ארבע ביצים' (גודל של כ-8 קופסאות גפרורים). (על עוגה בכמות כזו צריך ליטול ידיים ולברך 'המוציא').
  - ✓ כשאוכלים תבשיל מקמח בכמות השווה ל-8 קופסאות גפרורים.

יעלה ויבא בברכת המזון

- א: בכל הסעודות שאוכלים בחג מוסיפים בברכת המזון 'יעלה ויבא'.
- ב: מי ששכח לומר 'יעלה ויבא' בסעודה ראשונה של חג סוכות, צריך לחזור ולברך ברכת המזון.
- ג: מי ששכח לומר 'יעלה ויבא' בברכת המזון בשאר סעודות החג לא צריך לחזור.

שמחת יום טוב

- א: מצווה לחלק את החג חציו לתורה וחציו לאכילה ושתייה.
- ב: אין לחסוך בהוצאות החג ומצווה לכבדו ולענגו כמו שבת.
- ג: בגדי החג צריכים להיות יפים ומכובדים קצת יותר משל שבת.
- ד: חובה לשמוח בחג בבשר וביין ולשמח את האישה בבגדים ותכשיטים, ואת הילדים בממתקים.
- ה: חייבים להאכיל בחג גם עניים יתומים ואלמנות.

ו: אין להרבות מדי בבשר ויין בחג ואין לנהוג קלות ראש, שחוק וקלות ראש אינם שמחה אלא הוללות וסכלות. ולא נצטוונו על הוללות וסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת היוצר.

ז: צריכים להיזהר במיוחד בחג ובחול המועד לשמור על קדושה וצניעות. להימנע מאירועים מעורבים של גברים ונשים ומטיול במקומות פרוצים.

מלאכות בחג

א: כשהג חל בשבת, נוהגות בו כל הלכות שבת. מה שאסור בשבת אסור גם בחג. ומה שמותר בשבת מותר בחג. ואסור להעביר אש או לבשל כמו בכל שבת.

ב: כשהחג חל ביום חול, המלאכות שאסורות בשבת אסורות גם בחג, למעט העברת חפצים ממקום למקום ללא עירוב והעברה מאש לאש שהותרו בחג לצורך אוכל נפש.

ג: קצירה, טחינה, בצירה, סחיטת פירות וצידת בעלי חיים אסורות בחג למרות שהן מלאכות הנעשות לצורך אוכל נפש.

ד: אסור להפריש בחג תרומות ומעשרות.

ה: לספרדים אסור לטלטל בחג עצמות ושיירי אוכל גם כשהם ראויים למאכל בהמה, ואסור לטלטל דברים המאוסים או מוצרי מזון המיועדים למכירה. **לפן**: צריך להניח בצלחת המיועדת לפסולת, פרי או דבר אחר המותר בטלטול לפני שמשליכים בה פסולת.

ו: לספרדים: מותר להתקלח במים חמים של דוד שמש בחג. אשכנזים: לא מתקלחים בכלל.

הבערת אש בחג

א: מותר להדליק בחג נר, גז או סיגריה, רק כשמעבירים אש מאש דולקת. אסור להדליק בחג גפרור על ידי חיכוך בדופן הקופסה, ואסור להדליק מצית, נורת חשמל או כל מכשיר חשמלי.

ב: מותר להדליק נר או גפרור מנר דולק. מדליקים נר נשמה מערב החג לצורך זה.

ג: אסור להניע או להסיע רכב בחג.

ד: אסור לכבות אש בחג, לכן אסור לכבות סיגריה. ישנו מכשיר המכבה את הגז באופן מותר. צריך להפעיל אותו לפי ההוראות המצורפות. (שמו 'חגז', המכשיר שימושי כל ימות השנה).

ה: מותר להנמיך אש רק כדי שהאוכל לא יישרף, ורק כשאין להבה נמוכה דולקת. אבל אסור להנמיך אש כדי לחסוך גז.

אפיה בחג

- א: אסור להפעיל בחג תנור חשמלי. (אלא אם כן יפעל אוטומטית על ידי שעון שבת). אפשר לאפות בחג בסיר פלא, או בתנור עצים (טבון) כשמדליקים אותם באופן המותר בחג.
- ב: צריך לנפות את הקמח המיועד לאפיה כבר מערב החג.
- ג: אסור להפריש חלה בחג על מאפה שנאפה מערב החג. אבל צריך להפריש חלה מבצק שנעשה בחג. (את החלה שורפים רק במוצאי החג).

מהלכות חול המועד

- א: ימי חול המועד נקראים בתורה "מקראי קודש". ואסור לעבוד בהם. (למעט מקרים מיוחדים).
- ב: אסור להסתפר ולהתגלח בחול המועד, כולל ערב שמחת תורה.
- ג: אסור לכבס בהם אפילו לצורך מידי, למעט מגבות ובגדי קטנים.
- ד: כתיבה רגילה מותרת בחול המועד, ויש מחמירים לשנות קצת בכתיבה.
- ה: כתב אומנותי (סת"ם, גרפיקה...) - אסורים. אין לתקן ס"ת תיקון מקצועי כשיש ס"ת כשר אחר שאפשר לקרוא בו.
- ו: יש מתירים כתיבת חידושי תורה במחשב מחשב שכתה. (ילקו"י). ויש אוסרים.
- ז: אין למכור או לקנות (מסחר) בחול המועד, למעט מוצרים שזקוקים להם במשך החג, או שעלול להיות הפסד כספי מהקרן אם לא ימכרו מיד.
- ח: פועל שחושש שיפוטרי אם לא יעבוד בחול המועד, ולא יכול לקבל חופשה על חשבון חופשתו השנתית, רשאי לעבוד בחול המועד. (הגר"ע יוסף).
- ט: עבודה לצורך רבים מותרת בחול המועד וצריך לשאול קודם לכן רב.
- י: בימי חול המועד סוכות נוהגים לעשות 'שמחת בית השואבה' בשרים וריקודים זכר לשמחה שהייתה בבית המקדש בימים אלו.

הושענא רבא

- א: לומדים בליל הושענא רבא (יום שלישי) לימוד מיוחד. יש נוהגים ללמוד בסוכה. הלומדים בבית הכנסת יקפידו לא להרדם בזמן הלימוד.
- ב: אחרי עלות השחר צריך ליטול ידים שלש פעמים לסירוגין ללא ברכה.
- ג: בתפלת שחרית מקיפים את התיבה שבע פעמים, ואחרי התפלה חובטים ערבות.
- ד: מנהג האשכנזים שאבל בתוך 30 לשאר קרובים ובתוך יב' חודש על אב ואם, לא מקיף את התיבה באמירת ההושענות. ומנהג התימנים והספרדים שהם מקיפים כמו כולם.
- ד: בערב שמחת תורה צריך לקרא את פרשת וזאת הברכה שנים מקרא ואחד תרגום, וצריך להשלים את קריאת שניים מקרא ואחד תרגום של כל השנה.
- ה: חייבים לאכול בסוכה עד כניסת החג של שמחת תורה!

שמחת תורה

כללי:

- א: שמחת תורה חל השנה ביום חמישי.
ב: בחוץ לארץ החג הוא יומיים, שמיני עצרת ביום חמישי ושמחת תורה ביום שישי.
ג: לכן בחוץ לארץ צריך לעשות עירוב תבשילין ביום רביעי ערב החג.
ד: שמחת תורה הוא חג חדש, לכן לא חייבים לשבת בו בסוכה.
ה: אפשר לשבת בסוכה בשמחת תורה, רק אם פוסלים את הסוכה בערב החג.
ו: בקידוש של ליל שמחת תורה מברכים 'שהחיינו'.

סיום התורה:

- א: בשמחת תורה מסיימים את התורה בקריאת פרשת 'וזאת הברכה'.
ב: מנהג קהילות ישראל שכל ציבור המתפללים עולים לתורה כמוסיפים בשמחת תורה.
ג: מנהג האשכנזים שאחד המתפללים עולה לתורה ויחד אתו עולים כל הילדים שעדיין לא הגיעו לגיל בר מצוה, פורסים טלית על כולם והוא מברך על העלייה לפני ואחרי הקריאה.
ד: ברוב קהילות ישראל ישנם שני חתני תורה. זה שמסיים את פרשת וזאת הברכה נקרא חתן תורה וזה שקורא בספר בראשית נקרא חתן בראשית.
ה: מנהג ותיק אצל יהודי תימן שחתן תורה הוא גם זה שקורא בפרשת בראשית. ויש רק חתן תורה אחד.
ו: רוקדים ושמחים לכבוד התורה ומותר גם למחוא כפיים.
ז: אין להרכיב ילדים או מבוגרים על הכתפיים בזמן ההקפות. (כה"ח שם כ"ב)
ח: אסור להשתמש בדגלים עם משרוקית בשמחת תורה.
ט: מנהג יהודי תימן להכניס את הילדים הקטנים פעם ראשונה לבית הכנסת בשמחת תורה.
י: מוציאים ספרי תורה במוצאי שמחת תורה לרחובה של עיר, ושמחים ורוקדים לכבודה של תורה.

קוראים יקרים!

מטרת החוברת להעיר את תשומת לבכם
להלכות הרבות של החגים!
החוברת אינה תחליף לשיעורים או לשאלות רב.
נא ללמוד את החוברת מספר פעמים.
יה"ר שנזכה לגאולה קרובה ברחמים.
שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה וחג שמח!
הרב נחום גמליאל